

Evangelikalt misjonsperspektiv:

Lausanne: et misjonslitterært kraftsenter?

TORMOD ENGELSVIKEN

«Hva har skjedd med Lausanne?» Det er ikke sjelden en får dette spørsmålet både i inn- og utland. Det reflekterer både at spøreren ikke følger helt godt med - og at Lausanne-bevegelsen ikke er like synlig som den var for noen år tilbake.

Siden det er første gang «Evangelikalt misjonsperspektiv» forekommer som spalte i NOTM, burde en kanskje ta utfordringen og spørre «Hva *har* virkelig skjedd med Lausanne?», eller enda bedre: «Hva *skjer i Lausanne?*» For det er ikke til å komme forbi at det er Lausanne-bevegelsen som i særlig grad de siste 25 årene av det 20. århundre har gitt innhold og profil til begrepet «evangelikal misjonstenkning». Et tilbakeblikk, et blikk framover og et blikk på situasjonen i dag, med særlig vekt på norsk misjons betydning for Lausanne-bevegelsen - og omvendt, kunne være en høvelig innfallsvinkel.

Dokumentasjon av historien

Det er to menn som på en særlig måte er uløselig knyttet til Lausanne-bevegelsens første historie. Det er Billy Graham og John Stott, den baptistiske evangelisten og den anglikanske teologen. Det er derfor ikke tilfeldig at når Lausanne-bevegelsen vil dokumentere sine skriftlige bidrag til misjonstenkningen, så er det nettopp Stott som redigerer boken, og Graham som skriver forordet. I 1996 utkom boken *Making Christ Known. Historic Mission Documents from the Lausanne Movement 1974-1989*. Det har blitt en bok på over 250s som inneholder alle de offisielle dokumentene som er produsert innen Lausanne-bevegelsen, altså ikke de som gir uttrykk for enkeltmedlemmers synspunkter, men de som er et uttrykk for det bevegelsen samlet står for.¹

Det er derfor misvisende når det hevdes av og til at innen Lausanne-bevegelsens form for allianseøkumenikk gis det bare uttrykk for enkeltmenneskers syn. Riktignok er det enkeltmennesker som er medlemmer i Lausanne-bevegelsen, men bevegelsen har faktisk fra Lausanne 74 til Manila 89 (og også i tiden etter 1989!) produsert en lang rekke dokumenter som bevegelsen som sådan står samlet om. Dette er Lausanne-bevegelsens styrke og svakhet som økumenisk bevegelse: Det er en styrke at det er mulig å vite hva Lausanne-bevegelsen mener. Både Lausanne-pakten, Manila-manifestet og de andre dokumentene er klare og tydelige når det gjelder det som er sentralt i «Lausannes»² misjonstenkning. Man skal ikke behøve å være i tvil, og man har ikke de problemer som ofte oppstår når man skal drøfte hva Kirkenes Verdensråd mener, ved at man kan hente fram en rekke tilsynelatende motstridende uttalelser, og det derfor er svært vanskelig - om ikke umulig - å vite hva KV selv egentlig står for i misjonsteologiske spørsmål. Svakheten ved Lausanne er selvfølgelig den andre siden av nettopp dette saksforhold: Fordi Lausanne har et klart evangelikalt standpunkt, samler bevegelsen dem som deler dette standpunkt innen de ulike kirker og organisasjoner. Dermed blir den kirkelige deltakelse i Lausanne - og representativiteten i universelt økumenisk perspektiv - begrenset. Lausanne har egentlig aldri helt avklart sitt forhold til den delen av den internasjonale misjonsbevegelse som ikke deler Lausannes evangelikale overbevisninger. Noen av lederne innen Lausanne har aktivt deltatt i KVs arbeid på høyt nivå både i komiteer og i konferanser³, mens andre har avvist av prinsipielle grunner ethvert samarbeid med KV.

I alle tilfelle er det galt å kalle Lausanne et «alternativ» til eller et evangelikalt «motstykke» til KV, selv om misjonstenkningen på avgjørende punkter har skilt, og fremdeles skiller seg fra den som kommer til uttrykk på KVs konferanser og i dets dokumenter.⁴

Selv om Lausanne-bevegelsen som bevegelse har sin begynnelse etter kongressen i 1974, står den selvsagt i kontinuitet med tidligere strømninger innen misjonen. Særlig kan man tenke på de ulike misjonskonferansene rundt forrige århundreskifte som kulminerte i Edinburgh 1910.⁵ Ifølge Stott førte utviklingen innen Det Internasjonale Misjonsråd (IMR), særlig etter IMRs integrering i KV i 1961, til at «mission became marginalized by being largely reinterpreted in socio-political terms. Thus the vision of Edinburgh 1910 suffered an almost total eclipse.»⁶ Det var en rekke nye misjonskonferanser på 1960-tallet som ble forløperne for Lausanne-74, og det var ikke minst Billy Grahams initiativ - og penger - som muliggjorde Lausanne-kongressen med 2700 deltakere fra 150 land.⁷

I sin åpningstale understreket Billy Graham «fire grunnleggende

forutsetninger» for kongressen: 1. Den var «a conference of evangelicals». 2. Den sto overfor en oppgave, nemlig evangelisering. 3. Den skulle vektlegge de bibelske begrep som er vesentlige for evangelisering: forpliktelse på Skriftens autoritet, menneskets fortapthet uten Jesus Kristus, frelse i Jesus Kristus alene, kristent vitnesbyrd i ord og gjerning og nødvendigheten av evangelisering for sjelenes frelse. 4. Den skulle studere både den uevangeliserte verden og kirkens ressurser til å evangelisere verden.

I tillegg til disse forutsetninger uttrykte Graham fire håp for kongressen; at den skulle utarbeide en bibelsk erklæring om evangelisering, at den skulle utfordre kirken til å fullføre verdensevangeliseringen, at den skulle uttrykke forholdet mellom evangelisering og sosialt ansvar, og at den skulle bidra til å utvikle et nytt fellesskap mellom evangelikale av alle overbevisninger i hele verden. Utenom disse fire håp var det også to behov som ble uttrykt; «a tremendous emphasis on prayer», og at alle skulle forlate kongressen «filled with the power of the Holy Spirit».⁸

Det var i lys av denne talen og det som forøvrig skjedde på kongressen, at John Stott var i stand til å utarbeide Lausanne-pakten som vant overveldende tilslutning fra deltakerne. Vi kan ikke ta tid til å drøfte pakten her, men bare referere til det Stott sier om «seven major emphases» en bør se etter i Lausanne-pakten, «the authority of Scripture, the nature of evangelism, the grounds of Christian social responsibility, the costliness and urgency of world mission, the problems of culture and the reality of spiritual warfare.»⁹

Både Grahams visjoner og Lausanne-paktens femten artikler ble fulgt opp i årene som fulgte. Den internasjonale Lausanne-komiteen oppnevnte fire ulike funksjoner, forbønn, teologi, strategi og kommunikasjon. For noen få år siden ble arbeidsgruppene slått sammen og redusert til to; Theology and Strategy Working Group (TSWG) og Intercessory Working Group (IWG). I årene 1977-1989 ble det holdt en rekke konsultasjoner og konferanser som tok opp sentrale misjonsspørsmål som ikke var helt avklart i Lausanne-pakten eller som trengte ytterligere presisering. Dokumentene fra disse konsultasjonene ble utgitt som en lang serie av Lausanne Occasional Papers (LOPs), fra konsultasjonene om det misjonsstrategiske «Homogeneous Unit Principle» (Pasadena, California 1977), om «evangelium og kultur» (Willowbank, Bermuda 1978), om enkel livsstil (London 1980), om strategier for å nå de unådde folkegrupper (17 minikonsultasjoner i Pattaya, Thailand, 1980), om evangelisering og sosialt ansvar (Grand Rapids, Michigan 1982), om Den Hellige Ånd (Oslo 1985)¹⁰ og om omvendelse (Hong Kong, 1988).¹¹

Den neste store konferansen kom i 1989, Lausanne II i Manila, som

hadde flere deltakere fra flere land enn Lausanne I, og som utarbeidet et nytt viktig dokument «Manila-manifestet» som utdyper Lausanne-pakten, men på enkelte områder også går lenger enn den, f.eks. når det gjelder å tale åpent om syndige strukturer og om forpliktelsen til jødemisjon.¹²

Lausanne II i Manila gikk med dundrende underskudd, ikke minst på grunn av slett organisering på transportsiden. De store institusjonelle givene stilte ikke opp like villig som før, selv om World Vision i California tok mye av ansvaret når det kom til stykket. Det gjorde ikke situasjonen bedre verken økonomisk eller organisatorisk at bevegelsen AD 2000 and Beyond skjøt fart og «overtok» mange av Lausannes tidligere støttespillere. AD 2000 vokste ut av Lausanne-bevegelsen, gjennom et eget «track» i Manila, ved at Lausannes direktør, Thomas Wang, ble leder i AD 2000, og ved at bevegelsen forpliktet seg på Lausanne-pakten som teologisk grunnlag. Likevel opptrådte bevegelsen også som en «konkurrent» på det samme «markedet» og ble nok av mange oppfattet som «a hot current» innen «the broad flow» som Lausanne-elven utgjorde, eller som «et raskere tog» til samme mål, nemlig «evangeliet for hvert menneske og en kirke for hvert folk innen år 2000». Lederen for AD 2000, Luis Bush, har uttalt at bevegelsen opphører i 2001, og han ønsker en nær integrering av AD 2000, Lausanne og World Evangelical Fellowship inn i det neste årtusen.

Etter noen år etter Manila med liten Lausanne-aktivitet sentralt og så store økonomiske og organisatoriske problemer at mange spådde Lausannes snarlige endelikt som egen bevegelse, oppdaget man etter en undersøkelse at Lausanne var høyst opppegående på nasjonalt og regionalt plan, med nasjonale og regionale oppfølgingskonferanser etter Lausanne II og stort engasjement. Denne erkjennelse førte til en reorganisering av Lausanne med en desentralisert struktur, hvor ikke minst Europa både økonomisk og organisatorisk kom sterkere inn i bildet. Det «nye» Lausanne som oppsto i 1994, har fortsatt å vokse når det gjelder antall nasjonale komiteer, men sliter fremdeles med en hemmende økonomi.

Det har vært holdt to viktige konsultasjoner etter Manila. Den ene, i Uppsala 1993, var en oppfølging av et sentralt tema i Manila, nemlig evangelisering overfor moderne (og postmoderne) mennesker.¹³ Den andre fant sted på Kypros i 1995, og måtte av sikkerhetsgrunner holde en lav offentlig profil. Temaet var kristen tjeneste i en islamsk kontekst. Resultatene av konsultasjonen foreligger i en nylig utgitt LOP.¹⁴ Det særegne i tilnærmingen ved denne konsultasjonen er at man ikke bare fokuserer direkte på evangelisering blant muslimer, men også tar opp spørsmål som nødhjelp og utvikling, religiøs frihet for forfulg-

te kristne minoriteter og de religionsteologiske spørsmål i møtet mellom kristendommen og islam.

Publisering - en hovedoppgave for Lausanne?

Med den foreløpig siste LOP er antallet av Lausanne Occasional Papers kommet opp i 28. I tillegg foreligger det en rekke kompendier, rapporter og bøker som er utgitt med direkte tilknytning til Lausanne. Dette faktum reiser et spørsmål som diskuteres stadig oftere i sentrale Lausanne-kretser: Har Lausannes største betydning nettopp ligget i denne publiseringen av litteratur som drøfter og besvarer de sentrale misjonsspørsmålene i vår tid fra en evangelikal synsvinkel? Burde dette også i fremtiden være en av Lausannes hovedoppgaver?

Det er ingen tvil om at både Lausanne I og II var mektige inspirasjons- og informasjonssamlinger. Men det har vist seg at det ikke har vært like lett å holde opp denne siden ved Lausannes profil i «konkurranse» med andre bevegelser som AD 2000 og DAWN, som har et mer konkret og praktisk sikte. Det er likevel et sterkt behov for en kombinasjon av strategisk planlegging og teologisk refleksjon i misjonsarbeidet. Det synes ikke å være noen annen bevegelse enn Lausanne som kan bringe evangelikale misjonærer, misjonsledere, teologer og missiologer sammen for å utarbeide felles dokumenter med sikte på å ta opp de brennende spørsmålene som misjonen står overfor; med utfordringer fra en religiøst og kulturelt pluralistisk verden, fra unge kirker og misjonsbevegelser i den tredje verden, fra den økumeniske misjonsbevegelse, fra radikale karismatiske retninger, fra lokale, kontekstuelle teologier osv. Det er som det har vært sagt: Skulle Lausanne nedlegges, må den opprettes på ny. John Stott uttrykker sin omsorg for neste generasjon av misjonsledere når han påpeker det faktum at «a new generation of younger evangelical leaders has arisen who are not familiar with Lausanne or with the basic theological and missiological thinking incorporated in its reports. Ignorance of this groundwork may lead younger missionaries and missionary candidates to re-lay the foundations or re-invent the wheel.»¹⁵

Fremtidsplaner

15.-22. juni 1997 møtes Theology and Strategy Working Group sammen med de såkalte «Lausanne Senior Associates», som er spesialister innen ulike felt nær knyttet til Lausanne, til et planleggingsmøte med en påfølgende konsultasjon om «Gospel Contextualization Revisited». Vi merker oss at temaet evangelium og kultur har vært drøftet på en tidligere konsultasjon i 1978, men en ønsker etter 20 år å vurdere resultatene, både de positive og de negative, av kontekstualiseringsarbeidet i misjonen, og også se det i lys av det som skjer innen kon-

tekstuell teologi, en økt vektlegging av etnisitet med de problemer det medfører (stikkord: Bosnia, Rwanda, Etiopia), ulike former for fundamentalisme og den generelle globalisering. Målet er å utarbeide «a list of the questions, tests, principles, or standards by which we can assess approaches» som det heter i innbydelsen. Også her tar man sikte på å utarbeide en LOP.

Det neste prosjektet er konsultasjonen «Fri oss fra det onde» som vil ta opp spørsmålene rundt åndelig krigføring og maktmøtet («power encounter») i misjonen. Stott påpeker at den sjette og syvende av «the major emphases» i Lausanne-pakten nettopp er «the problems of culture and the reality of spiritual warfare»¹⁶ Ved å ta opp dette temaet imøtekommer Lausanne et sterkt ønske fra medlemmene og går samtidig inn i et område der evangelikale har vært nokså uenige, selv om de alle står fast på realiteteten i åndskampen i misjonen.

Den tredje - og foreløpig siste - planlagte konsultasjonen vil ha «nominalitet» som hovedtema. Den vil ta opp spørsmål omkring evangelisering innen kirkene, blant medlemmer av eget eller et annet kirkesamfunn, og dermed også drøfte forholdet mellom evangelisering og proselytisme, såkalte «etniske» kirker, migrasjon av kristne både over kirke- og landegrenser o.l. Ingen endelig dato er fastsatt for de to siste konsultasjonene, men TSWG tar sikte på å arrangere minst en konsultasjon hvert år.

Norsk innsats i Lausanne-bevegelsen

Etter at det «nye» Lausanne så dagens lys i 1994, har det norske engasjementet blitt stadig sterkere. Det er nesten påfallende hvor mange nordmenn som har hatt og har sentrale tillitsverv i Lausanne internasjonalt. La oss kort nevne dem:

1. Formannen i den norske Lausanne-komiteen, som etter årsmøtet i 1997 er professor Jan-Martin Berentsen, sitter ex officio som medlem av den internasjonale komiteen.

2. Hilde Sæbø Fjeldstad har siden 1994 vært medlem av administrasjonskomiteen som er det internasjonale arbeidsutvalget. Mens hun studerer i USA, er John Victor Selle «vikar» for henne. Selle er også sekretær i den europeiske Lausanne-komiteen.

3. Lausannes internasjonale organ, World Evangelization Magazine, publiseres siden 1994 i Norge av Lausanne International Communications Center. Arne Fjeldstad var redaktør inntil han overlot vervet til Kåre Melhus i fjor. Det har vært en norsk rådgivende redaksjonskomite. Pamela Melhus er ansatt i kommunikasjonscenteret.

4. Oddvar Søvik er med i Intercession Working Group og er i ferd med å overta lederansvaret der.

5. Tormod Engelsviken er med i «the core group» i TSWG.

6. Ole Christian Kvarme er leder for Lausanne Consultation on Jewish Evangelism (LCJE) som blant annet samarbeider med Israels-misjonens Caspari-senter i Jerusalem om et kurs for misjonærer.

7. Berit Helgøy Kloster er i ferd med å overta lederansvaret innenfor teltmakerarbeidet i Lausanne etter John Cox.

Vi må kunne konkludere at Lausanne gir en plattform for kontakt og innflytelse i internasjonal evangelikal misjonstenkning og -strategi som er nokså unik. Impulser fra Lausanne-arbeidet kanaliseres også tilbake i norsk misjon.

På denne bakgrunn må vi kunne konstatere at det fortoner seg som et paradoks at Norge har problemer med å reise kr. 60 000 per år til det internasjonale Lausanne-arbeidet. Nå blir man riktignok valgt inn i Lausanne på individuell basis, noe som gjør selve organisasjonsformen økonomisk sårbar, men vi burde kunne forvente et noe høyere engasjement fra norske kirkers og misjoners side for å opprettholde og styrke det arbeidet Lausanne står for. På lang sikt vil kanskje det arbeidet som gjøres i Lausanne, selv om det ikke oppnår de store overskrifter eller har den store giverappell, nå lenger ut og få mer varige virkninger enn mange mer kortsiktige prosjekter. Ikke minst vil litteraturarbeidet, med bedre produksjon og distribusjon, kunne være med på avgjørende måte å forme misjonsforståelsen og misjonsstrategien blant fremtidens kirke- og misjonsledere, ikke minst i den tredje verden. Bl.a. derfor trenges Lausanne.

Noter

1. John Stott, ed.: *Making Christ Known*. Historic Mission Documents from the Lausanne Movement 1974-1989. Carlisle: Paternoster Press, 1996, s.xxii: "The purpose of this book is to preserve, and so make available to the Christian public, the main documentation of the Lausanne Movement during the fifteen years between Lausanne I (1974) and Lausanne II in Manila (1989)...This book is limited to those congresses, conferences and consultations which were officially sponsored by the Lausanne Committee and which produced authorized reports, in the sense that they were substantially endorsed by the participants concerned."
2. Stott påpeker interessant nok at "Lausanne" etter 1974 er blitt en del av det kristne vokabularet, og at ordet, rent bortsett fra byen i Sveits, blir brukt både som substantiv og adjektiv, Stott 1996, s.xi. Vi tillater oss derfor i denne artikkelen å bruke "Lausanne" som en betegnelse på bevegelsen generelt.
3. Et norsk eksempel er Bjørn Bue som i flere år var formann i Den norske Lausanne-komite. Da han ble innvalgt som medlem av KV's sentralkomite, skapte det en viss uro innen de mest KV-kritiske delene av den norske Lausanne-bevegelsen. Bue gikk av som formann etter eget ønske for ikke å provosere KV-motstanderne mens han fortsatte som viseformann for å markere at han fortsatt ville være forpliktet av Lausanne-pakten og arbeide innen Lausanne-bevegelsen.
4. Senest etter KV's misjonsmøte i Brasil i 1996 har formannen i Den danske Lausanne-komité, Birger Nygaard, som var dansk delegat ved møtet, og som også motte mer uformelt i en gruppe av Lausannefolk som var til stede, skrevet en

intern rapport som tydelig gir uttrykk for at det fremdeles finnes vesentlige forskjeller i synet på misjonen.

5. Stott påpeker to hovedgrunner til at triumfalismen og de optimistiske prognosene på vegne av kristen misjon i Edinburgh slo feil. Den ene var av sosio-politisk art og hadde først og fremst å gjøre med de to verdenskrigene som "signalled to the rest of the world the collapse of western culture and of its foundation, Christianity". Den andre var av teologisk art, og det var ikke så mye teologisk uenighet som "apparent doctrinal indifference" som var problemet. Grunnleggende teologiske spørsmål som evangeliets innhold, evangeliseringens teologi og kirkens vesen ble ikke diskutert. "During the decades which followed, the poison of theological liberalism seeped into the bloodstream of western universities and seminaries, and largely immobilized the churches' mission", Stott 1996, s. xii. Det er klart at det var denne dype bekymring som var en vesentlig bakgrunn for Lausanne-kongressen i 1974.
6. Ibid.
7. Standardverket om Lausanne-kongressen er J.D.Douglas (ed.): *Let the Earth Hear His Voice*, Minneapolis: World Wide Publications, 1975. Dette inneholder blant annet alle taler i plenum og alle grupperapporter.
8. Grahams tale finnes i Douglas 1975, ss. 22-36
9. Stott 1996, s. xv.
10. Det ble ikke laget noen kort erklæring fra konsultasjonen i Oslo, men foredragene og samtalen ble inkorporert i David F. Wells: *God the Evangelist. How the Holy Spirit works to bring men and women to faith*. Grand Rapids, Mich.: Baker Book House 1987,1997.
11. Også her ble det produsert en bok som inkorporerte de ulike bidragene, David F. Wells: *Turning to God, biblical conversion in the modern world*. Grand Rapids, Mich.: Baker Book House, 1987,1997.
12. Standardverket om Lausanne II er J.D.Douglas (ed.): *Proclaim Christ Until He Comes*, Minneapolis, Minn.: World Wide Publications, 1990.
13. Foredragene ved konsultasjonen kom ut allerede i 1994: Philip Sampson, Vinay Samuel, Chris. Sugden (eds.): *Faith and Modernity*, Oxford: Regnum Books International, 1994. og har siden kommet i nytt opplag. En kortfattet utgave i serien LOP foreligger i John Reid, Lesslie Newbigin, David Pullinger: *Modern, Postmodern and Christian*, The Stables, Carberry: The Handsel Press, 1996.
14. *Ministry in Islamic Context*, London: International Institute for the Study of Islam and Christianity, 1996.
15. Stott 1996, s. xxii.
16. Stott 1996, s. xv.

Tormod Engelsen, f.1943, cand.theol. MF 1969, misjonær i Etiopia (NLM), lærer Fjellhaug 1976-78, stip. MF 1978, Ph.D. 1981, førsteamanuensis MF 1984-. Utgitt div. bøker.

Lausanne, a center for missionary Literature ?

The author gives a up-to-date survey of the International Lausanne movement. He concludes that the movement still has an important role to play in tomorrows mission by forming church and missionary leaders, through the publication of literature that discusses the burning missionary issues from an evangelical point of view.